

Ваенная паэзія Петруся Броўкі

Урок беларускай літаратуры ў 10 класе

*І. В. Пракаповіч,
настаўнік беларускай мовы і літаратуры
вышэйшай катэгорыі ДУА “Сярэдняя школа №2
імя М. П. Масонава г. Свіслачы”*

Тэма ўрока: Пятрусь Боўка. Кароткія звесткі пра жыццё і творчасць паэта. Патрыятычны і вызваленчы пафас твораў паэта

Мэта ўрока: стварыць умовы для знаёмства вучняў з жыццёвым і творчым шляхам П. Броўкі.

Задачы:

1. Арганізаваць вучэбную дзейнасць па аглядзе твораў перыяду Вялікай Айчыннай вайны, аналізу верша “Будзем сеяць, беларусы!”, балады-рэквіема “Надзя-Надзея”.

2. Удасканалваць навыкі аналізу мастацка-выяўленчых сродкаў мовы.

3. Стымуляваць вучняў да розных відаў разумовай дзейнасці (параўнання, аналізу, абагульнення).

4. Выхоўваць патрыятычныя пачуцці вучняў.

Абсталяванне: зборнік вершаў П. Броўкі, сродкі мультымедыя, інтэрнэт.

Ход урока

I. Арганізацыйны этап

Настаўнік. Сённяшні ўрок мне хочацца пачаць урыўкам з верша, які вы вывучалі ў 7 класе. Як называецца верш? Хто яго аўтар? Чаму прысвечаны гэты твор?

Адказы вучняў: Анатоль Вяцінскі “Рэквіем па кожным чацвёртым”.

II. Матывацыйны этап

Настаўнік. Вялікая Айчынная вайна – адна з трагічных старонак у гісторыі нашай краіны. У час вайны загінуў кожны чацвёрты беларус, былі знішчаны цэлыя вёскі. На гэтай вайне загінуў і мой дзед. У далёкім 41-м годзе ў вёсцы Нязбодзічы партызаны пусцілі пад адхон цягнік. Немцы вырашылі за гэта расквітацца з мірнымі жыхарамі вёскі. Вывелі ўсіх мужчын сярэдняга ўзросту і расстралялі праз аднаго. Так загінуў мой дзядуля. Ні вы, ні я, на шчасце, не былі сведкамі тых жудасных падзей. А як мы можам даведацца пра гэты змрочны час?

Адказы вучняў: праз прагляд фільмаў, размову са сведкамі вайны, кнігі.

Настаўнік. Як звязана наша сённяшняя размова пра вайну з папярэднім урокам?

Адкажыце на пытанні:

1. Як беларускія пісьменнікі ўспрынялі гітлераўскую агрэсію? (*Пісьменнікі, літаратары апрачалі вайсковыя шынляі і ішлі на фронт, ваявалі са зброяй у руках ці працавалі ў армейскіх газетах, многія змагаліся ў партызанах, у падполлі.*)

2. Якія беларускамоўныя перыядычныя выданні выходзілі ў гэты час? (*“Раздавім фашысцкую гадзіну”, “Партызанская дубінка”, “Савецкая Беларусь”, “Беларусь”.*)

3. Якія жанры найбольш плённа развіваюцца ў гады вайны? (*Паэзія, проза, публіцыстыка, сатыра.*)

4. Чаму, на вашу думку, у літаратуры пераважала публіцыстыка? (*Публіцыстыка адлюстроўвала надзеі вайны, палымяна заклікала да барацьбы з ворагам, была зброяй у барацьбе з акупантамі.*)

5. Якую ролю ў час вайны адыгрывала сатыра? (*Сатыра была скіравана супраць фашысцкіх захопнікаў, яна выкрывала, высмейвала і адмаўляла тыя ганебныя і пачварныя з’явы, якія асуджаны на знішчэнне.*)

6. Якія творы пра вайну вы ведаеце?

Прапаную вам пазнаёміцца яшчэ з адным творам. (Вучань чытае верш “Рана”.)

Пытанні:

- ✓ Якія пачуцці выклікаў у вас гэты верш?
- ✓ Якім пафасам ён прасякнуты?
- ✓ Што можна сказаць пра паэта, які напісаў такі верш?
- ✓ Ці захацелася вам бліжэй пазнаёміцца з аўтарам верша?

III. Аперацыйна-пазнавальны этап

Настаўнік. Тэма сённяшняга ўрока – “Пятрусь Боўка. Кароткія звесткі пра жыццё і творчасць паэта. Патрыятычны і вызваленчы пафас твораў паэта”.

Зыходзячы з тэмы, вучні вызначаюць задачы ўрока.

Настаўнік прапануе план работы (слайд 17):

1. Жыццёвы шлях Петруся Броўкі ў даваенны і ваенны час.
2. Тэмы вершаў ваеннага перыяду.
3. Асаблівасці паэзіі П. Броўкі ваеннага перыяду.
4. Жыццёвая трагедыя, якой прысвечана паэма “Голас сэрца”.
5. Жыццёвы і творчы шлях паэта ў пасляваенны час.

3.1. Работа з новым матэрыялам у групах.

Настаўнік. На сталах у вас ляжаць эмблемы. Выберыце сабе тую, якая больш імпануе вам, і аб’яднайцеся ў групы. Кожная група будзе працаваць па адным пытанні (дадатак 2).

- 3.2. Работа зменных групах (абмен інфармацыяй).
  - 3.3. Індывідуальная праца: запоўніць рабочы ліст (дадатак 2).
  - 3.4. Замацаванне вывучанага.
  - 3.5. Прагляд відэафільма “Асвенцым” (слайд 18).
  - 3.6. Чытанне і аналіз вершаў Петруся Броўкі ваеннага перыяду.
- Праект верша “Будзем сеяць, беларусы”.

Пытанні:

1. Якія пачуцці выклікаў у вас гэты верш?
2. Якім уяўляецца лірычны герой верша?
3. Чаму ў грозны ваенны час паэт думае аб мірных праблемах?
4. Што ў вершы дапамагае выявіць аўтарскія адносіны?

Выразнае чытанне балады “Надзя-Надзея” вучнем.

Пытанні:

1. Якія пачуцці выклікала ў вас гэтая балада?
2. Якія фальклорныя вобразы знайшлі адлюстраванне ў баладзе? Як яны садейнічаюць раскрыццю задумы аўтара?
3. З якой мэтай паэт увёў голас юнака?
4. Боль хлопца будзіць у ім пачуццё помсты, з засмучанага і няшчаснага ён ператвараецца ў рашучага, разгневанага і суровага. Знайдзіце радкі ў баладзе і зачытайце.
5. А як загучала жалейка ў канцы твора?
6. Якімі сродкамі мастацкай выразнасці карыстаецца аўтар пры абмалёўцы трагічных падзей у баладзе?

IV. Кантрольна-карэктыйны этап

Запоўніце табліцу “Сродкі мастацкай выразнасці ў баладзе Петруся Броўкі “Надзя-Надзея”, выкарыстоўваючы тэкст падручніка (дадатак 3).

Паэзія Петруся Броўкі перыяду Вялікай Айчыннай вайны – гэта найперш паэзія пачуццяў, эмоцый, глыбокіх роздумаў і перажыванняў, што знайшло адлюстраванне ў выбары слоў. Якім пафасам прасякнуты вершы П. Броўкі ваеннага перыяду?

V. Рэфлексійна-ацэначны этап

Настаўнік. Гэты ўрок для мяне быў зваротам да памяці пра вайну і яшчэ раз нагадаў: каб стварыць будучае, трэба помніць мінулае.

Працягніце сказ:

1. Для мяне гэты ўрок быў ...
2. Выклікаў думкі..., пачуцці..., эмоцыі...
3. У асобе паэта я адкрыў...

Выстаўленне адзнак, іх каменціраванне.

VI. Дамашняе заданне (на выбар вучняў)

1. Міні-сачыненне на адну з тэм: “Мая сям’я ў гады вайны”, “Мінулае вучыць нас, як жыць сёння”.
2. Публічнае выступленне “Хочаш міру – змагайся за мір”.
3. Аналіз вершаў “Будзем сеяць, беларусы!”, “Надзя-Надзея”, стар. 120-122.

Эпілог. Урок спражэння

Не забываецца той урок,
 не зарастаюць прагалы...
 «Дзеці, вы вывучылі урок?
 Дзеці, вы праспрагалі?
 Я іду, ты ідзеш,
 а ён не ідзе – ён мёртвы.
 Я пяю, ты пяеш,
 маўчыць кожны чацвёрты.
 Мы ідзём, ідзяце вы,
 грунт пад нагамі цвёрды.
 Яны не ходзяць – не жывы кожны чацвёрты.
 Любім мы, любіце вы.
 Колькі дзятвы, травы, сінявы! –
 Хоць сэрца насцеж разгортвай.
 А каб яшчэ ды быў жывы кожны чацвёрты!

Дадатак 2

1. Вызначыць жыццёвы шлях Петруся Броўкі даваеннага і ваеннага часу.
2. Агляд творчасці паэта ваеннага перыяду.
3. Пазнаёміцца з патрыятычным, вызваленчым пафасам твораў часу вайны.
4. Вызначыць жыццёвую трагедыю паэта ў паэме “Голас сэрца”, даведацца аб гісторыі напісання паэмы. http://www.jurnal.by/list/2528/perad_vybaram.html, <http://www.uznaem-kak.ru/vobraz-maci-palanyanki-%D1%9E-paeme-p-bro%D1%9Eki-golas-serca/>
5. Пазнаёміцца з жыццёвым і творчым шлях паэта ў пасляваенны час.

Дадатак 3

**Сродкі мастацкай выразнасці
ў баладзе Петруся Броўкі “Надзя-Надзейка”**

<i>№</i>	<i>Мастацкі сродак</i>	<i>Прыклад з тэксту</i>
1.	?	Хмурая восень, роднай хаціны, горкія слёзы, жоўты пясочак, зялёны вяночак, чыстай слязою
2.	Параўнанне	
3.	Метафара	
4.	?	

ПЯТРУСЬ БРОЎКА

«РАНА»

www.design.chelni.ru

Природа : : г. Набережные Челны © photo-design by : www.design.chelni.ru : :

: : Chelni : : Flash : : Design : : © : : Челны : : Flash : : Дизайн

ГАДЫ ЖЫЦЦЯ
ПАЭТА

1905

-

1980

ПЫТАННІ ДЛҀ АБМЕРКАВАННЯ:

1. Якім быў жыццёвы шлях Петруся Броўкі ў даваенны і ваенны час.
  2. Пра што пісаў паэт у ваенны перыяд.
  3. Чым адметная паэзія П. Броўкі ваеннага перыяду.
  4. Якой жыццёвай трагедыі паэта прысвечана паэма “Голас сэрца”.
  5. Чым быў адметны жыццёвы і творчы шлях паэта ў пасляваенны час.
-

ДАМАШНЯЕ ЗАДАННЕ (НА ВЫБАР)

1. Міні-сачыненне на адну з тэм: “Мая сям’я ў гады вайны”, “Мінулае вучыць нас, як жыць сёння”
2. Падрыхтаваць публічнае выступленне на тэму: “Хочаш міру – змагайся за мір”
3. Старонка 120-122, аналіз вершаў “Будзем сеяць, беларусы!”, “Надзя-Надзейка”